

Parshiyos:Voerah/Bo:

At the seder table: Why 4 cups and not 3? Why 3 Matzos and not 4?

By: Rabbi Levi Y. Garelik

Also:

1. What is the source for drinking four cups at the seder?
2. Why do we use three Matzos?
3. What is the connection between , והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתי, to cups of wine?
4. Why does the Alter Rebbe have a different order?
5. Which one of the four cups represents the Rosho (wicked son)?
6. What is the connection between the "dough not being able to rise" to "going out of Mizrayim"?
7. Why is Sefiras Haomer 49 days?
8. What is the difference between the number 3 and the number 4? And between a Giml ג and a Daled ד?
9. What do we learn from all of this?

Based on Likutei Sichos Vol. 26 pages 43-48 and vol. 11 pages 20-21 and others

In honor of the 200 year of the Histalkus/passing of the Alter Rebbe

המקורות:

1. **וארא ו, ו-ז:** לכן אמור לבני ישראל אני ה', **והוצאתי** אתכם מתחת סבלות מצרים **והצלתי** אתכם מעבודתם, **וגאלתי** אתכם בזרוע נטויה... **ולקחתי** אתכם לי לעם.
2. **שולחן ערוך אדמו"ר הזקן הלכות פסח סימן תעב סעיף יד:** אימתי צריך להסב? בשעת אכילת כזית שמברך עליו על אכילת מצה, ובשעת אכילת הכריכה מצה ומרור, ובשעת אכילת אפיקומן, ובשעת שתיית ד' כוסות, לפי שכל דברים אלו הם זכר לגאולה ולחירות שהד' כוסות תקנו חכמים כנגד ד' לשונות של גאולה האמורים בפרשה וארא והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתי. והאפיקומן והכריכה הם זכר לפסח שהיה נאכל דרך חירות, לפיכך הם צריכין הסיבה דרך חירות אבל שאר כל הסעודה.

נשאלת פה שאלה עצומה על אדה"ז: מהו הסדר הזה?

ועד"ז נשאלת השאלה:

3. ה"סדר הערוך" (הרב ווינגרטן, ירושלים תשנ"ב) ח"ב ע' נח: ברשב"ם בערבי פסחים (צט, ב) מביא: והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתי. וצ"ע למה שינה מהסדר הכתוב בפרשה?

* * *

הבה נעיין בכלל על הד' כוסות:

4. פסחים צט, ב: ואפילו עני שבישראל לא יפחתו לו מארבע כוסות של יין. רש"י: כנגד ארבעה לשוני גאולה האמורים בגלות מצרים והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי.

נשאלת פה עוד שאלה עצומה:

5. מרדכי (מאחורי הגמרא) ב"תוספת מערבי פסחים": (מביא דברי רש"י ומקשה) וקשה דא"כ ליבעי ארבע לחמים? לכך י"מ כנגד ד' כוסות האמורים לישועה (ירושלמי) מנת חלקי וכוסי, כוסי רוי', כוס ישועות דמשמע תרי'. [וזה לא שייך בלחם/מצה]

והקושיא של המרדכי מתחזקת עוד יותר:

6. פסחים קטז, ב: מצה זו שאנו אוכלים על שום מה – על שום שנגאלו אבותינו ממצרים שנאמר וגו'.

הרי, שישינה שייכות ישירה ממצות לגאולה! אבל מהי השייכות של כוסות לגאולה!

* * *

Now let's analyze the 3 matzos:

והנה, בנוגע למצות, הדין הוא שצריך לקחת ג' מצות. למה:

7. שו"ע אדמור הזקן סתע"ה ס"ג: שמלבד ב' מצות שלימות שצריך לבצוע עליהן כמו בשאר יו"ט, צריך להיות עוד פרוסה אחת משום לחם עוני, וכן המנהג פשוט ואין לשנות אלא בשעת הדחק.

8. מרדכי בסדר של פסח: (אחרי אריכות הביאור בזה ושקו"ט כמה מצות צריכים): ויש אומרים, דלכך צריך שלש מצות לזכר לחמי תודה (ארבעה צריכים להודות... היוצא מבית האסורים), ובלחמי תודה היו ג' מינים מצות...

א. מהי השייכות של "ג" ל מצות?

ב. מוכרח להיות שייכות בין ג' מצות ליציאת מצרים

והביאור:

9. **צרוך המור** (בזמן האינקוויזיציה) **פרשת בא על הפסוק ומושב בני ישראל:** ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים... ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים... ויש לספק מה הקישור בין ויאפו את הבצק עם ומושב בני ישראל שסמכו לו? כי נראה כי אין זה מקומו? אבל ונראה לי כי זה מובן במה שאמרו רז"ל מצה זו שאנו אוכלים על שום מה על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד שנאמר ויאפו את הבצק גוי. ומה גאולה היא זו שגאלם באפיית הבצק? אבל הרצון בזה כי ישראל ישבו במצרים זמן רב, עד שנתערבו בהם וילמדו ממעשיהם... בענין שכבר היו מוטבעים בטיט היום, ולכן הי' כח במצרים להסגירם בענין שלא יוכל עבד לברוח משם... ולולי שהרג הקב"ה כל בכורי מצרים למעלה ולמטה... לא היו ישראל יכולין לצאת משם... ובזכות האבות נתן להם קצת מצוות פסח מצה ומרור, בענין שכזה עזרם בבוא העת, ובפרט המצה שהיא סימן חירות, ואם השי"ת בחסדו ובמצוותיו לא הוציאם בזה העת, לשבר כל כוחות הטומאה ויצר הרע הוא שטן שהי' מתגרה בהם להחמיץ העסה... וזמן זה העיכוב לא הי' אלא כהרף עין כי העיסה במעט זמן תחמיץ... וכן אילו נשתהו ישראל במצרים אחר זה הזמן אפילו כמלא נימא... לעד לעולם היו אסורים וסגורים במצרים... וזהו ויאפו את הבצק כי לא הספיק להחמיץ...

10. **זוהר חדש בתחילת פרשת יתרו:** דודאי ישראל כד הוו במצרים אסתאבו ואתטנפו גרמיהון בכל זיני מסאבו (נטמאו וטינפו עצמם כל מיני טומאות), עד דהוו שראן תחות ארבעין ותשע חילי דמסאבותא (עד שהיו שורים ושוכנים תחת מ"ט כוחות הטומאה) וקב"ה אפיק יתהון מתחת פולחן כל שאר חילין (והקב"ה הוציא אותם מתחת השעבוד של כל אלו הכוחות), ועוד, דאעיל יתהון בארבעין ותשע תרעי דסוכלתנותא לקבליהון (שהביא אותם במ"ט שערי בינה שכנגדם)... והוא עבד טיבותי' וחסדי עמהון (והוא עשה טוב וחסד עמהם) [ולכן יש מ"ט ימים של ספירת העומר וכו'].

11. **בא יב, מא:** ויהי מקץ שלושים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים: רש"י: מגיד שכיון שהגיע הקץ לא עיכבן המקום כהרף עין.

דהיינו: ישנם ב' ענינים: **גאולת מצרים, ושלימות גאולת מצרים** (שזה נפעל במתן תורה).

There is **going out of Jail** and then there is leading a **normal life as a free person**

ולכן, הג' לשונות הראשונים "והוצאתי והצלתי וגאלתי" מדברים על עצם היציאה, משא"כ "ולקחתי אתכם לי לעם" קאי על מתן תורה. ואז נהיו "גוי קדוש וכו",

עכשיו יובן כל הענין: **מצה** מורה על **יציאת מצרים** שהיא היתה:

א. נקרא "לחם עוני" אין עני אלא בדעת. כנ"ל במס' 7.

- ב. בחפזון,
ג. לא הספיק בצקת להחמיץ (דהיינו שהיתה האפשריות, אבל ב"ה יצאו וכו')
ד. ולכן אין בה שום טעם, כי להאדם לא הי' שום געשמאק אלא זה בא לגמרי מהקב"ה,
ה. ואפי' אחרי זה כתוב "ברח העם" וכו'.

משא"כ יין מורה על התיישובות שאחרי הגאולה:

יש בו טעם כי זה כבר מורה על העבודה של עם ישראל אחרי ספירת העומר וכו' – אז זה כבר געשמאק זהו היין, ולכן ד' כוסות, כי זה גם כולל ולקחתי.

12. שו"ע אדה"ז סימן תעז, סעיף ב: ובמדינות אלו נוהגין לברך גם על כוס שני ורביעי לפי שדי' כוסות אלו תקנו חכמים לשתותם דרך חירות וכל אחד ואחד הוא חירות ומצוה בפני עצמה ולפיכך ... צריך לברך על כל אחד ואחד בפני עצמו.
13. ברכות לה, א: אין אומרים שירה אלא על היין.

*

השייכות למספרים ג' וד':

14. שבת קד, א: אמרי לי' רבנן לר' יהושע בן לוי, אתי דרדקי האידנא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי יהושע בן נון לאו איתמר כוותייהו, אלף בית...גימל דלית – גמול דלים.

אין עני אלא בדעת. משפיע ומקבל, רב ותלמיד, הרב מורה על ג' והתלמיד על ד'.

למה? כי במשפיע צריך לעבור ג' שלבים (בשכלו הוא, לפי ערך התלמיד, ובדבור), במקבל נתוספה הדרגה הד' שהוא הבין את זה. ויתירה מזו: אם הוא בעצמו מבין את הענין (ד') אז הוא יכול לחזור על זה במילים שלו, משא"כ אם הוא רק חזר ואיננו מבין אז זה עדיין ג'.

עד"ז המצה מורה על העוני, עוד לפני שקיבל מהרב ולכן נקרא עני – ובענינו: הקב"ה הוציא; משא"כ היין מורה על שלימות הגאולה כשהם ביררו את המדות, וזה ד'.

* * *

עכשיו יובנו דברי אדה"ז:

אדה"ז כותב הפסוקים לפי סדר הכוסות וההגדה:

ההגדה היא לא רק יציאת מצרים אלא היא "עוברת" מיציאת מצרים עד הגאולה העתידה:

15. הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים... השתא הכא לשנה הבאה בארעא דישראל, השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין.

והיות והכוסות הם דרך חירות (ה"בני חורין"), ולכן:

16. כוס ראשון: אומר עליו קידוש היום, זכר ליציאת מצרים - והצאתי.

17. **כוס שני:** קורא עליו את ההגדה – סיפור הגאולה וגומרים אשר **גאלנו וגאל את אבותינו – וגאלתי.**

18. **כוס שלישי:** ברכת המזון, **על תורתך** שלמדתנו (ואם לא הזכיר התורה לא יצא י"ח – שו"ע אדה"ז סקפ"ז ס"ד) **ולקחתי אתכם לי לעם** = במ"ת נאמר **היום הזה נהיית לעם.**

19. **כוס רביעי:** גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר (שזה שייך לגאולה העתידה), **והצלתי.** לא נתבארה ההצלה בפרטיות אלא בכללות כמו הגאולה שלא ידעו בדיוק איך שזה יקרה.

זהו שכל התקנה של ד' כוסות הם זכר לחירות, משא"כ המצות.

והלימוד:

מזה שאדה"ז שונה את הסדר מהפסוקים למדים כל הענין למה ד' כוסות, למה ג' מצות ואיך ההגדה מתארת את כל הגלות.

ולכן צריכים ללמוד שו"ע אדה"ז בעיני וכו'.

*

השאלה האחרונה:

האם ישנה שייכות בין הד' כוסות להארבע בנים?

בודאי!! ע"פ קבלה הד' בנים הם מכוונים להד' כוסות, ויש הסדר הנכון והסדר ע"פ ההגדה וכנגד הד' עולמות וכו'.

ג' מצות כנגד האבות ד' כוסות כנגד האמהות